

STATISTIKA I EVIDENCIJA -ELEMENTI RUKOVOĐENJA

Kad želimo da sagledamo stanje u armiji, odmah nam se nameće nekoliko pitanja na koja moramo da odgovorimo. Prvo se odnosi na problem šta bi trebalo znati da se može dobiti jasna slika o situaciji u nižim jedinicama, slika koja će, po mogućnosti, odmah ukazivati na one nepravilnosti koje valja ispravljati. Na to prvo pitanje odmah se nadovezuje i drugo — zašto želimo da znamo situaciju. Na prvi pogled vrlo jednostavna pitanja na koja se može lako odgovoriti. No, ona postaju sve složenija ukoliko se dublje upuštamo u njihovo razmatranje. Praksa pokazuje da se ne može baš tako brzo i tačno odrediti šta bi sve rukovodstva i komande trebalo da znaju da bi mogle uspešno da rukovode. U toj situaciji se pribegava starom, ne naročito popularnom metodu, da se od nižih jedinica traži što veći broj podataka i za svaki slučaj iz svih mogućih oblasti, pa odatle uzima kad šta zatreba. S obzirom da će mnogi od tih podataka većito ostati u arhivi, takav način rada može negativno da se odrazi na volju i tačnost svih koji pribiraju te podatke, a i na operativnost rukovođenja komande. A da ne govorimo da je takav rad i veoma neekonomičan.

Odgovor na pitanje *šta* želimo da znamo o stanju u određenim jedinicama, uvek se povezuje sa pitanjem *zašto* to želimo da znamo. Znači, da potreba za prikupljanjem nekih podataka proizilazi iz potrebe da dođemo do određenog saznanja o nekom ili nizu pitanja koja nas interesuju. Da

konkretnije vidimo kakav je međusobni odnos gornjih pitanja. Želimo, na primer, da znamo koliko staje obuka i izdržavanje vojnika u jednoj godini da bi na osnovu toga uporedili rezultate obuke sa troškovima koje smo imali oko toga. Elemente koje pri ovome treba uzeti u obzir su dvojaki. Jedni se odnose na rezultate obuke, a drugi na materijalne izdatke za svakog vojnika. Drugim rečima, rezultate obuke treba pokazati u brojkama da bi se na osnovu njih moglo videti da li je i koliko napredovala obuka vojnika u tom periodu. Isto moramo da učinimo i sa materijalnim izdacima za izvođenje obuke. Kad dobijemo oba rezultata vršimo poređenja u raznim intervalima da bi utvrdili da li nam rastu troškovi ili rezultati obuke i u kakvom su oni odnosu. Nisu, naime, uvek nužna veća sredstva da bi se postigli bolji rezultati obuke, kao što nije uvek moguće bez dovoljno materijalnih sredstava postići dobre rezultate u obuci. Cilj ovog sagledavanja jeste da se utvrdi kakvi treba da budu troškovi da bi se postigli maksimalni rezultati.

Međutim, ako želimo da analiziramo izdatke za jednog vojnika u poređenju sa bojevom sposobnošću jugoslovenskih građana, onda se pored pomenutih nužno moraju uzeti u obzir i neki drugi elementi. Potrebno je da se uporede uložena sredstva po glavi vojnika sa sredstvima koja su uložena za podizanje bojeve sposobnosti jugoslovenskih građana. Na osnovu toga izvlačimo zaključak da li su dovoljna

ulaganja u bojevu sposobnost građana ili treba još nešto učiniti. Naravno da je ovo razmatranje samo deo razmatranja bojeve sposobnosti građana s obzirom da se ona ne meri samo materijalnim ulaganjem. Kad želimo da znamo koliko posebno košta mornar, koliko tenkista, vezista itd. odnosno kada ispitujemo određenu vrstu vojnika, uzimaju se drugi elementi ispitivanja.

Zahtevi kojima se traže podaci, moraju da budu tačno određeni i strogo precizirani u vezi sa potrebom i osnovnim zadatkom jedinice, organizacije. Samo prikupljanje podataka mora da bude po napred utvrđenim metodama kako bi se izbegla nepotrebna istraživanja ili analize koje se mogu otegnuti u nedogled, a podaci gomilati »za svaki slučaj«.

Pri razmatranju stanja javljaju nam se dve vrste elemenata — jedni su stalni, a drugi vanredni. Stalni su oni koje pratimo neprekidno, a povremeni iskrsavaju kada nam se usled izvesnih okolnosti toliko menja situacija da moramo pristupiti posebnom sagledavanju stanja pošto nam stalni elementi nisu signalizirali promene.

Sledeće pitanje koje se postavlja je — kako sagledati stanje npr. u jednoj jedinici. Ono se može upoznati lično ili preko izveštaja. Predmet ličnog uvida je u tome što se nedostaci mogu odmah uočiti i na licu mesta doneti odluke za njihovo otklanjanje. Ocena kod ličnog uvida proizilazi iz iskustva onoga ko ga vrši, bilo da je to pojedinac ili grupa ljudi. Ukoliko je veće iskustvo utoliko će biti bolja ocena. No može se dogoditi da se zbog ličnih osećanja donesu pogrešni sudovi da se kao problem istakne nešto što to nije, a da problem koji traži hitno rešenje ostane po strani. Ali i izveštaji mogu da imaju svojih slabosti iako mogu da budu neuporedivo bolji od ličnog uvida. Njihova velika prednost je u tome

što predstavljaju lična iskustva velikog broja ljudi. To je uopštavanje prakse gde se gubi individualnost. Slabe su im strane što ne mogu da reaguju odmah na izvesne probleme koji traže hitno rešenje, a uz to i oni mogu da budu subjektivni ako se to blagovremeno ne spreči. U svakom slučaju, oni treba da budu zasnovani na brojčanim pokazateljima koji, nezavisno od mišljenja pojedinaca, ukazuju na izvesno stanje. Pri tome treba svakako izbegavati da se brojčani pokazatelji koriste kao potvrda unapred postavljenog subjektivnog stava i mišljenja po nekom pitanju. Obično se kombinuje lični uvid sa izveštajem i to tako da se njime steknu izvesni utisci koji se kasnije preko izveštaja proveravaju i dopunjuju.

Prikaz stanja treba da bude tačan. Pod tim se podrazumeva slikanje situacije baš onako kako stvari stoje. Brojke moraju tačno da beleže ono što se desilo. Ukoliko je na gađanju utrošeno 55 granata, onda to ne može da bude ni 54 ni 56. Ne treba naročito objašnjavati niti naglašavati potrebu za takvom tačnošću. Na tačnost se nadovezuje objektivnost. To znači da stanje treba prikazivati pomoću takvih pokazatelja koji će u ocenjivanju uticaj čoveka, po prirodi sklonog subjektivnosti, svesti na što manju meru ili ga sasvim isključiti. Element objektivnosti isti će se zbog toga, jer unošenje ličnog na razmatranje određenog stanja može u tolikoj meri da iskrivi sliku, da se na kraju kao zaključak, pojavi ocena koja ne odražava pravo stanje niti može doprineti njegovom rešenju. Objektivnost je element koga sva rukovodstva visoko cene, jer on čini osnovu za pravilno odlučivanje. Prema tome u jedinici stanje ne mora da bude uvek takvo kako ga prikazuju njeni rukovodioci. Može se bitno razlikovati, i pored najbolje želje starešina da ga

prikažu objektivno. Polazimo, naime, od stanovišta da ličnu ocenu stanja u jednoj jedinici rukovodioci daju onako kako ga oni vide tj. do granice svog iskustva i znanja. Ukoliko je ovaj nivo viši, utoliko će ocena da bude objektivnija i šira. Objektivnost je za odluku od presudnog značaja pošto sva dalja aktivnost može da krene pogrešnim pravcem, ukoliko je odluka zasnovana na subjektivnim pokazateljima, izveštajima, ocenama itd.

Istinitost je takođe jedan od elemenata koji ima svoje mesto u ocenama i tesno se prepliće sa objektivnošću. Sklonost pojedinaca da ulepšavaju stvari je prirodna pojava vezana za ljudske slabosti. Takvi postupci mogu da ometaju pravilna reaganja na stanje u jedinicama ili raznim institucijama. Od istine ne treba bežati čak ni kad nije prijatna, jer će ona pomoći da se preduzmu pravilne mere i ubrza napredak.

Kao sledeći značajan elemenat je brzina sa kojom se izvesni problemi predočavaju rukovodstvu. Brzina je važna na svim stepenima vojničke hijerarhije. Ukoliko je pitanje važnije, utoliko se treba brže s njim upoznati. Brzina predočavanja je neophodna, ne samo za pojedinačne probleme koji su iskršli u jednoj jedinici, već i za one koji su zajednički za više njih, te imaju širi značaj i za koje mora da se izvrši određena analiza. Ukoliko analiza kasni, menja se stanje problema pa odluka zadocnjava, što je po posledicama često isto kao da je pogrešna. Brzina predočavanja je važna i za ažurnost podataka. Neažurni podaci mogu dovesti do sasvim pogrešnih poteza komande, oni povlače za sobom nove greške i tako prouzrokuju lančanu reakciju koju nije lako uvek zaustaviti. Pored toga, podaci treba tako da su odabrani da omogućavaju potrebnu analizu. Veliki broj od njih nije uvek bogat, odnosno svestran. Ovo

ukazuje na to, da izabrane podatke treba pažljivo proučiti, tako da se pomoću njih može sagledati stanje u celini, a da se istovremeno ne opterećuje organizaciona jedinica koja radi na njihovom prikupljanju.

Podaci o stanju moraju biti međusobno uporedivi. O tome se takođe vodi računa prilikom njihovog prikupljanja. To znači, da rezultati analize materijalnih problema imaju veze sa rezultatima analiza ljudskog faktora ili obrnuto. Još na početku je pomenut problem utvrđivanja vrednosti obuke vojnika. Prema tome, ukoliko ne možemo uporediti troškove koje smo imali oko jednog vojnika, sa rezultatima obuke, onda nismo sagledali stanje u celini već delimično, odnosno jednostrano. Slično je sa finansijskim, moralno-političkim i dr. faktorima.

Razmatrajući pitanje kako bi došli do slike o stanju i na način koji nam najbolje odgovara, nailazimo na evidenciju i statistiku. One će nam tu najbolje pomoći. No, da bi mogli pravilno da ih koristimo, treba prethodno da se upoznamo sa njima. Evidencija se bavi posmatranjem pojedinačnih pojava sa svim njihovim individualnim osobinama. Ona mora pri tom da obuhvati sve detalje, jer bez njih pojava ne bi bila potpuna. Ona ih posmatra opisno i na osnovu dokumenata. U stvari evidencija je kao spisak izvesnih sredstava, lica, događaja itd., sa naznakom tačnih karakteristika. Kod lica se, na primer, evidentira prezime, ime, mesto i godina rođenja itd. Kod vozila se beleži tip, godina izrade, broj šasije, motora i ostalo. Tačno i ažurno vođenje evidencije može u svakom momentu da pruži određene podatke za lica, predmete odnosno pojave koje se evidentiraju. Iz nje uvek možemo da doznamo gde se sada nalazi npr. kapetan I kl. Petar Petrović, rođen u G. Milanovcu 1926. godine i slično. Tačnost je kod evidencije od presudnog zna-

čaja. Pogrešno evidentirani podaci praktično čine evidenciju neupotrebljivom čak i štetnom. Pošto je zadatak evidencije, a ujedno i njena najvažnija odlika, da može u svakom momentu pružiti tačne podatke o evidentiranim licima, predmetima ili pojavama, to bez sukcesivnog registrovanja svih nastalih promena, ona ne bi mogla poslužiti ciljevima radi kojih postoji.

Kao osnova administrativnog poslovanja, evidencija služi rukovodstvu za poduzimanje administrativno-operativnih mera. Istovremeno, ona omogućava sticanje uvida u stanje neke organizacije i daje elemente za vršenje kontrole. No koliko god bila savršena ona ne može da registruje čitava kretanja i međusobne odnose evidentiranih pojava.

Statistika se bavi posmatranjem masovnih pojava primenom raznih metoda. Masovne pojave su one koje su pod istim okolnostima ponavljaju na isti način. No okolnosti nisu uvek potpuno jednake, pojavljuju se izvesne razlike. Zato ispitivanjem većeg broja slučajeva dolazimo do pravila koje karakteriše određene pojave. Jedan od metoda kojim se tom prilikom služimo jeste statističko posmatranje. Ono se uvek upotrebljava kad su pojave mnogobrojne. Da bismo sagledali njihove osobenosti moramo ih najpre grupisati po određenim karakteristikama, odnosno po načinu ponašanja. Prebrojavanjem karakteristika određenih jedinica i njihovim međusobnim upoređivanjima dolazimo do rezultata koji su specifični za određenu pojavu. Ukoliko smo ispitali veći broj jedinica utoliko su ocene tačnije. Statističko posmatranje uvek brojkama izražava osobine i promene pojava. Statistika daje stanje ispitivanih slučajeva u brojkama, odnosno broj jedinica sa takvim osobinama. No, da bi se došlo do brojki treba prvo priku-

piti podatke o svakoj jedinici koju posmatramo, posle toga se prikupljeni podaci sređuju po pojedinim obeležjima i na kraju se dobijeni podaci zbrajaju i prikazuju u vidu raznih tabela ili grafikona.

Kao što se vidi prikupljanje, sređivanje i objavljivanje podataka je prvi deo posla kojim se bavi statistika. Drugi deo nastupa onda kad se dobiveni podaci dalje raščlanjuju i upoređuju da bi se otkrile međusobne uslovljenosti i pravilnosti pojava. To je zadatak kojim se bavi statistička analiza. Analiza nastoji da otkrije unutrašnji poredak masovnih pojava, uprkos spoljnoj kolebljivosti, odnosno njom se pronalaze kvantitativna merila i faktori koji ta merila uslovljavaju. To znači, da kod pojava koje su stabilnije prirode izučavamo unutrašnje odnose, a kod pojava koje su podložne promenama njihovu dinamiku.

Bez statistike ne možemo zamisliti proučavanje određenih zakonitosti masovnih pojava. Zbog svojih osobina ona ima univerzalnu primenu i može se prilagoditi svakoj situaciji. Baš ta njezina univerzalnost omogućava da se i u armiji može primeniti u svim sektorima rada, pa kao takva predstavlja osnovu za druge naučne discipline koje se na nju oslanjaju. Pored naučnog ona ima i veliki praktični značaj, jer »statistikom se služimo zato što živimo u velikom svetu činjenica i što nam ona omogućava da te činjenice svedemo, kako bismo ih mogli pregledati, uporediti i utvrditi šta one znače« (Prof. Vajpl).

Statistika može da bude primarna i sekundarna. Primarna vrši samostalno istraživanje nezavisno od postojanja evidencije, to jest ona sama prikuplja materijal za svoja posmatranja. Sekundarna statistika se koristi podacima koji su već evidentirani i iz njih uzima one koji su joj potrebni za posmatranje određenih pojava takva je npr.

statistika u armiji. Primarna je pouzdanija od sekundarne zbog toga, jer ne zavisi od ažurnosti evidencije. Kao primer za to može da posluži knjigovodstvo. U određenim vremenskim razmacima iz njega se uzimaju podaci za izradu bilansa. Međutim, tačnije stanje, recimo materijalnih sredstava, dobićemo tek ako izvršimo opšti popis (inventuru) određenom statističkom metodom.

Potrebno je izvršiti neka upoređenja između evidencije i statistike, kako bi se mogle jasnije razlikovati.

Prvo, evidencija i statistika skoro nemaju ništa zajedničko, pogotovu ako statistika ne počiva na evidenciji. Statistika može da razvije posmatranje određenih pojava i bez postojanja stalne evidencije. Pomoću popisa ona može da obezbedi one podatke koji su joj potrebni za posmatranje.

Drugo, evidencija (knjigovodstvena, personalna itd.) posmatra jedinačne pojave sa svim individualnim karakteristikama. I statistika polazi od individualnih pojava, ali one se gube pošto više nisu značajne i ostaje samo ono što je u njima zajedničko, značajno za sve.

Treće, evidencija je zasnovana na principu potpunog posmatranja pojedinačnih pojava. Statistika međutim ne mora da obrađuje sve pojedinačne pojave da bi upoznala opšte tendencije. Ona se može zadovoljiti reprezentativnim metodama i ispitati samo deo pojedinačnih pojava i tako dobiti ono što joj treba.

Četvrto, evidencija treba da omogućiti pronalaženje izvesnih pojedinačnih elemenata (lica, vozila itd.) radi ostvarivanja kontrole ili operativnog uticaja. Zbog toga je potrebno te elemente i njihove osobine evidentirati i sređivati po unapred određenim stalnim šemama koje su nužan preduslov funkcionisanja evidencije. Personalni

dokumenti npr. ne mogu da se menjaju svaki čas. Statistika je u tome elastičnija, jer grupiše elemente na osnovu potreba ispitivanja. No i kod toga ima stalnosti, jer se inače ne bi mogle izrađivati vremenske serije i teritorijalno upoređivanje.

Peto, postojanje sekundarne statistike povlači za sobom usklađivanje evidencije sa potrebama statistike. Statistika mora da odobri svaki evidencioni dokumenat pre nego što on može da bude upotrebljen itd.

Pomenute razlike između evidencije i statistike treba da posluže kao osnova za pravilnu primenu, uvođenje i primenu jedne ili druge. Ovo govori da rukovodstva svih mogućih stepena treba da budu upoznata sa mogućnostima evidencije i statistike i da primene ono što će im pružiti najbolji uvid, odnosno omogućiti pravilno rukovođenje. Kod primene evidencije i statistike moramo videti još i odnos između njih i rukovodstva koje ih upotrebljava. U nižim jedinicama rukovodioci su mnogo više zainteresovani za konkretne ljude ili sredstva te im tačan opis kvaliteta i broj predstavlja onaj neophodan podatak bez koga ne mogu uspešno da poduzimaju mere. Međutim, ukoliko idemo prema višim jedinicama, taj se odnos menja. Rukovodiocima ovde manje interesuje tačan opis već više zajedničke karakteristike, odnosno ponašanje i kretanje ljudi ili sredstava. Iz ovoga se odmah vidi da nižim jedinicama više treba evidencija, pošto jedino ona može da im pruži ono što traže, a što idemo prema višim u značaju dobija statistika.

Da bi se evidencija i statistika mogle najefikasnije eksploatirati treba da odgovaraju izvesnim zahtevima, kao npr. da se na jednom mestu mogu naći svi podaci o praćenim objektima; da se podaci ne dupliraju niti ukrštaju; da su ažurni i tačni, i da se oni, odnosno tabele često ne menjaju. Pored

toga, neophodno je poštovanje dogovorenih rokova i propisa.

Obim armijskih poslova postao je toliko veliki da čovek postaje sve manje sposoban da uspešno obuhvati svu tu problematiku i da se s njom bori. On nije u mogućnosti da prostim rezonovanjem i intuicijom sagleda sve važne faktore i dalji razvoj uvek usmeri najboljim putem. Intelekt čoveka, ma koliko bio razvijen, pored rutinstva, intuicije i procene od oka, može često da dovede do zaključaka koji nisu prikladni i koji nekad mogu da izazovu više štete nego koristi.

U takvoj situaciji naučni metodi zasnovani na posmatranju kretanja i ponašanju masovnih pojava, mogu da posluže rukovodstvu kao najbolja pomoć u rešavanju izvesnih problema. Samo pomoću njih mogu da se utvrde najracionalniji postupci i odluke. Potrebno je odmah da naglasimo da evidencija može samo da pomogne operativnim rukovodstvima da momentalno vide kakvo je stanje i gde bi mogla da se nalazi određena stvar ili ličnost. Za rukovođenje su potrebni podaci druge vrste — preseći stanja iz evidencije u određenim vremenskim razmacima i dr. Upoređenjem kretanja podataka i stvaranjem dijagrama koji se mogu međusobno upoređivati dobijamo one podatke koji su značajni za donošenje odluka. Neki put ni ovi podaci nisu dovoljni već tek na osnovu njih treba pristupiti statističkoj analizi koja će onda dati željene rezultate odnosno pokazatelje.

U traženju najoptimalnije odluke jednog problema prolazi se kroz više faza. Prvo se vrši opšte razmatranje problema i formulisanje idejnih osnova. Ovaj rad ima verbalni karakter, jer se zasniva na opštem poznavanju dotične materije, sa eventualnim osloncem na neke vrlo uopštene kvantitativne pokazatelje. Tek posle toga se pristupa *kvantitativnoj analizi*, od-

nosno osvetljavanje problema brojka. Ova faza ne može se ni zamisliti bez postojanja obilja sistematski prikupljenih i obrađenih statističkih podataka, uz primenu odgovarajućih naučnoistraživačkih kvantitativnih metoda. Zavisno od samog problema zavisiće obim i sadržaj statističkih podataka, kao i izbor adekvatne kvantitativne metode. Posle toga se donose zaključci na bazi verbalnog razmatranja i kvantitativne analize, gde se prethodne dve faze nalaze u položaju uzajamnih korektivnih faktora. Na bazi zaključaka donosi se odluka. Da sve to sada vidimo na konkretnom primeru. Potrebno je ispitati koliko treba metaka za uspešno izvođenje obuke u gađanju. U prvoj fazi sagledavamo problem sa stanovišta izvesnih diskusija i predloga koji su dati od strane raznih faktora. Komandir čete tvrdi da mu je malo municije po vojniku da bi uspešno izveo gađanje, a materijalni organi govore da se municija previše troši, da je to skupo itd. Potreban broj metaka ne možemo da odredimo ni prema jednim ni drugim, već moramo da izvršimo ispitivanje polazeći od osnovnog cilja — da vojnik mora da nauči dobro da gađa. Posle toga, u drugoj fazi, vršimo statistička ispitivanja i utvrđujemo s koliko metaka je postignut dobar rezultat, kakav je sastav ljudi koji su gađali, kakva je njihova predvojnička obuka, kakvih su fizičkih i intelektualnih osobina, kakve su uspehe inače postigli u nastavi itd. Zatim ispitujemo kod kojeg broja metaka rezultat počinje da stagnira, kakav uticaj imaju spoljni faktori, kao što je vreme, na vrednost rezultata itd. Ispitivanjem pomenutih i drugih faktora videćemo kakav je odnos rezultata i broja utrošenih metaka. U trećoj fazi upoređujemo rezultate kvantitativne analize sa verbalnim razmatranjem i donosimo odluku o količini metaka koju treba utrošiti

za obuku vojnika u gađanju tj. određujemo normu. No i posle toga mi tu normu moramo pratiti da bismo videli njezino dalje kretanje, pošto može, na primer, poboljšanje predvojničke obuke da utiče i menja rezultate.

Iz svega vidimo da nam se statistički podaci i kvantitativne analize pojavljuju kao obavezni pratioci i oslonac u radu. Od obima, sadržaja i tačnosti podataka i pravilnog izbora i primene analitičkog metoda zavisiće realnost i efikasnost donetih odluka i preduzetih mera.

Još bi trebalo sagledati kako statistika utiče na rukovođenje i šta u stvari sa njom dobijamo. Neka pitanja, odnosno karakteristike, pomenuli smo još ranije. Postojanje solidne statističke organizacije omogućava da rukovodstvo može slobodnije i lakše pristupiti razmatranju, npr. centralizovanog ili decentralizovanog sistema rukovođenja. I u jednom i drugom slučaju statistika će obezbediti podatke o stanju, što je neophodno za praćenje aktivnosti organa raznih stepena i njihove politike. Na osnovu tih podataka kod centralizovanog sistema se neposredno interveniše i preduzimaju konkretne mere. Kod decentralizovanog rukovođenja daju se direktive ili primedbe samo radi usmeravanja aktivnosti potčinjenih. Statistika može istovremeno da pokazuje da li je moguće dati potčinjenima veća ovlašćenja, samostalnost ili ne. Decentralizacijom komandovanja raste značaj statistike i opada značaj evidencije na višem stepenu vojničke hijerarhije. Statistika u toj situ-

aciji predstavlja jači oslonac rukovodstvu u sagledavanju opšteg stanja.

Kroz svoje analize ona obezbeđuje ocene pojedinih poslova, odnosno pomaže u pronalaženju najoptimalnijih rešenja u pogledu organizacije. Time ustvari ona ukazuje rukovodstvima gde mogu da se vrše racionalizacije. Pri svemu tome mora da bude zastupljen princip metodološkog jedinstva, bilo da je to centralizovani ili decentralizovani sistem. Time se obezbeđuje objektivna ocena aktivnosti i zajednički kriterijum.

Dalja uloga statistike jeste u tome što ona predstavlja preduslov za planiranje uopšte, a posebno za dugoročno. Stvaranjem vremenskih serija ona daje preseke stanja u pojedinim periodima, što omogućava sagledavanje tendencija i zakonitosti koje se pojavljuju u dužem vremenskom razmaku. Primenom matematičkih metoda dobili bismo takve pokazatelje, eventualno njihove korekture, koje bi planiranju dali vrlo veliki procenat tačnosti. Za praćenje izvršenja plana takođe je potrebna statistika. Upoređenjem dijagrama planiranih kretanja i izvršenja dobiju se pokazatelji koji ukazuju ne samo na dinamiku, već otkrivaju i nedostatke koji se pojavljuju u toku samog izvršenja.

Statistika može mnogo da pomogne i kontroli. Analizirajući rezultate često se otkriju pozitivne ili negativne tendencije koje možda čak ni najbolja kontrola ne bi mogla da ustanovi.

Jedinstveni statistički sistem i organizacija statističke službe omogućuju da se primenjuju razne kvanti-

tativne metode koje mogu biti od neposredne koristi komandantima u njihovom radu. Operativno istraživanje, koje predstavlja jedan od vidova primene kvantitativnih metoda, pruža mogućnost da se za neku odluku pripremi nekoliko mogućih rešenja razrađenih do u detalje. Na komandantu ostaje da na osnovu ličnog iskustva i intuicije donese onu odluku koja najbolje odgovara datom momentu. Ovakvim načinom rada skraćuje se učešće komandanta u prikupljanju podataka i ostavlja mu se više vremena za razmišljanje o samoj odluci. Time se omogućava i bolja podela rada unutar same organizacije, pri čemu više vremena može da se posveti obradi podataka nego njihovom prikupljanju, a rukovodioci mogu da povećaju broj ličnih veza sa potčinjenima. Naime, oslanjanjem na statistiku otpada potreba u rukovođenju za poznavanjem svih detalja u samoj organizaciji, već je dovoljno da se upoznaju samo problemi u svojim tendencijama kretanja. Prihvatanje modernijeg analitičkog postupka u sagledavanju stanja omogućava da se u rukovođenju napravi kvalitativni skok.

Savremeni način ratovanja pretpostavlja prilično veliku samostalnost pojedinih jedinica i to u uslovima dosta loše međusobne veze. U takvoj situaciji je necelishodno opterećivati jedinice da svoje rukovodstvo obavestavaju opširnim, detaljnim izveštajima. Statistički metodi omogućavaju da se pomoću samo nekoliko ključnih pitanja izveštaja i tačnih podataka može izvršiti ocena jedinice kao celine.

To se može postići takozvanim reprezentativnim metodom, gde se analizom samo dela podataka, izuzetih iz celine, uočavaju izvesne tendencije i dinamika i na osnovu toga se posle sa najvećom mogućom tačnošću izvlače opšti zaključci i daje ocena stanja. Statistika to postiže svojim metodama koje treba na vreme proučiti i razraditi, kako bi za vreme rata mogle da posluže kao efikasno sredstvo za sagledavanje stanja kod odvojenih i jedinica sa slabom vezom.

Modernu evidenciju i statistiku je istovremeno nemoguće zamisliti bez savremenih tehničkih sredstava odnosno mehanografije. Tu ubrajamo one elektronske računске mašine koje mogu prihvatiti veliki broj podataka, obraditi ih i ponovo izbaciti u vidu raznih štampanih materijala. Ovdje dolaze i mašine sistema bušenih kartica. Na karticama se nalaze razni podaci koji se u mašinama sortiraju i obrađuju i štampaju. I mašine kojima se vodi savremeno knjigovodstvo dolaze u ova sredstva koja, ako su međusobno povezana, predstavljaju jedinstveni mehanografski sistem koji može u radu zameniti nekoliko desetina hiljada ljudi. Pomoću mehanografije mogu se mnoge radnje brže i racionalnije organizovati, a ljudska radna snaga osloboditi za izvršavanje drugih zadataka.

Formiranjem i puštanjem u rad kompleksnog mehanografskog sistema ukidaju se izveštaji koji se odnose na brojčane pokazatelje u bilo kom obliku i vidu. Opisni izveštaji ostaju i dalje, pošto se oni ne mogu svesti na brojke.

To će u mnogome olakšati racionalnije korišćenje kadrova i poboljšati kvalitet u radu.

Istovremeno treba biti načisto s tim da sama tehnika ne rešava probleme koji se pojavljuju na pojedinim stepenima komandi. Čovek još uvek ostaje najvažniji i najznačajniji faktor. Međutim i on treba da ima određeni nivo znanja da bi evidenciju i statistiku mogao pravilno da eksploatiše.

U savremenom životu malo je rukovodilaca koji nisu evidenciju i statistiku usvojili kao jedan od osnovnih elemenata u rukovođenju. Pre bi se moglo postaviti pitanje — kakvu su evidenciju i statistiku usvojili kao osnovu za svoj rad, odnosno da li su one zasnovane na naučnim dostignućima ili su još uvek na dosta primitivnom stepenu.

Svaka moderna organizacija ili mašina koja još nije uhodana traži prethodno razbijanje konzervatizma i primitivizma. I moderna evidencija i statistika zasnovane na naučnim principima moraju prethodno sebi prokrčiti

put. Od shvatanja njihove uloge i mesta zavisice kako će ih rukovodstva prihvatiti i koliko će one efikasno da im posluže. No, kao aksiom možemo postaviti da su evidencija i statistika elementi bez kojih se ne može ni zamisliti moderno rukovođenje. Da bi zadovoljile postavljene zahteve one moraju da budu opremljene najsavremenijim mehanografskim sredstvima.

Već pomenuto metodološko jedinstvo takođe je važan preduslov za efikasno korišćenje evidencije i statistike. Ono traži stalnost u praćenju masovnih pojava koju, međutim, nije moguće postići, ako se problemi koje želimo da pratimo, prethodno dobro ne proučavaju, a elementi koje pratimo ne postavimo tako da problem svestrano osvetljavaju. Tek tada se mogu uputiti zahtevi statistici. Pored toga, važno je još jednom reći da rukovodstvo treba dobro da proanalizira koji su mu podaci potrebni za praćenje situacije. Svi podaci nisu interesantni za sva rukovodstva, pa zato se i vrši odgovarajući izbor

